

Voorstel voor wijziging van de Financiële-verhoudingswet en enkele andere wetten

dr. A.J.W.M. Verhagen

Voorstel voor wijziging van de Financiële- verhoudingswet en enkele andere wetten

dr. A.J.W.M. Verhagen

Rapport 01-1
Maart 2001
ISBN 90 76276 16 1

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Faculteit der Economische Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen
Postbus 800
9700 AV Groningen

Internet: www.coelo.nl
Gemnet: web.coelo.gemnet.nl

0. Voorwoord

In dit rapport wordt een voorstel ter verbetering van de wettelijke bepalingen voor specifieke uitkeringen gepresenteerd. Daar zijn twee aanleidingen voor. De eerste aanleiding is dat ik in mijn proefschrift¹ al constateer dat enkele bepalingen uit de Financiële-verhoudingswet niet goed aansluiten bij de praktijk. De tweede aanleiding is dat er eind december in de *Staatscourant* enkele specifieke uitkeringen zijn gepubliceerd waarbij steeds werd verwezen naar artikel 17 lid 5 van de Financiële-verhoudingswet («Eenmalige specifieke uitkeringen kunnen worden geregeld bij ministeriële regeling»), terwijl die uitkeringen wel betrekking hebben op meerdere jaren. Met andere woorden: ik constateerde een nieuw probleem met de wetstekst.

Ik dank Cees Sterks (Coelo) en Gerber van Nijendaal (plv. secretaris Rob/Rfv) voor hun waardevolle opmerkingen op eerdere versies van dit rapport. Uiteraard blijft de inhoud van het rapport geheel voor de verantwoordelijkheid van de auteur.

¹ A.J.W.M. Verhagen, *Criteria voor de verdeling van specifieke uitkeringen*, Samsom, Alphen aan den Rijn, maart 2001.

1. Inleiding

Het afgelopen jaar zijn enkele adviezen en onderzoeken gepubliceerd waarin min of meer expliciet wordt voorgesteld hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet² (Fvw), dat handelt over specifieke uitkeringen, te veranderen. In dit Coelo-rapport komt eerst de huidige tekst van hoofdstuk 3 van de Fvw aan bod (paragraaf 2). Vervolgens worden de acht problemen met de huidige wettelijke bepalingen, zoals die in de bedoelde adviezen en onderzoeken staan aangegeven, samengevat. Daarnaast worden twee nieuwe punten gesignaleerd. Het totaal aantal problemen komt daarmee op tien (paragraaf 3). In paragraaf 4 wordt een concreet voorstel voor een nieuwe tekst van hoofdstuk 3 van de Fvw gepresenteerd, waarin zoveel mogelijk die tien gesignaleerde problemen worden opgelost. Behalve de Financiële-verhoudingswet dienen ook enkele andere wetten met bepalingen over specifieke uitkeringen te veranderen - in paragraaf 5 staat een voorstel daarvoor. Het rapport eindigt in paragraaf 6 met een overzicht van de mate waarin de voorgestelde wijzigingen de tien in paragraaf 3 geconstateerde problemen met de huidige wetsteksten oplost.

Wellicht kan de verbetering van de tekst van de Financiële-verhoudingswet een thema vormen in het Plan van aanpak Transparantie waaraan minister De Vries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de komende jaren hard werkt³.

² *Staatsblad* 1996, 576, gewijzigd *Staatsblad* 1997, 526 en *Staatsblad* 1997, 580.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2000 - 2001, *Begroting gemeentefonds 2001*, 27.400 B, nr. 7.

2. Financiële-verhoudingswet, artikel 16 tot en met 21.

Hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet betreft de artikelen 16 tot en met 21. De artikelen en een toelichting daarbij luiden als volgt:

- 16 1. Aan provincies en gemeenten kunnen uit 's Rijks kas specifieke uitkeringen worden verstrekt voor de bestrijding van de in de regeling van de uitkering aangeduide kosten van provincies en gemeenten.

Toelichting

In de Memorie van Toelichting staat geen nadere uitleg over deze definitie van specifieke uitkeringen. Het Rijk beoogde er geen inhoudelijke wijziging van de definitie uit de Financiële Verhoudingswet 1984 mee. Die definitie luidde: «Uitkeringen uit 's Rijks kas aan gemeenten, waarvan de bestedingsrichting vooraf is aangegeven of die worden verstrekt voor de bestrijding van de kosten van bepaalde taken of activiteiten».

2. Specifieke uitkeringen worden slechts verstrekt als deze wijze van bekostiging van provinciale of gemeentelijke taken bijzonder aangewezen moet worden geacht.

Toelichting

In het jaarlijkse Overzicht Specifieke Uitkeringen⁴ werden tot en met 1999 de motieven voor de specifieke uitkeringen vermeld zoals de Financiële Verhoudingswet 1984⁵ die aangaf:

- (1) Het is een eenmalige uitkering, waarbij de verplichtingen in één jaar worden aangegaan.
- (2) De uitkering heeft een tijdelijk karakter (maximaal vier jaar).
- (3) Er bestaat nog geen of onvoldoende inzicht in de omvang van de kosten.

⁴ Beheerscommissie gegevensbestand specifieke uitkeringen, *Overzicht Specifieke Uitkeringen 1999*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Ministerie van Financiën, Den Haag, oktober 1998, blz. 16.

⁵ *Staatsblad* 1983, 650.

(4) De kosten zijn geografisch dan wel in de tijd ongelijkmatig gespreid.

Bij de huidige Fvw noemde het vier andere motieven voor specifieke uitkeringen⁶:

- (1) Bekostiging via de eigen middelen is niet mogelijk;
- (2) De specifieke uitkering heeft door de aard van het onderwerp een tijdelijk karakter;
- (3) Er is nog geen of onvoldoende inzicht in de omvang van de betrokken taak of activiteit;
- (4) Voor de kosten kan geen structuurkenmerk gevonden worden waarmee een verdeling door middel van de algemene uitkering mogelijk is.

Het Rijk voert zelf bij diverse wetsvoorstellen daarenboven zes andere motieven aan⁷:

- (5) Dwingen geld op een bepaalde manier te besteden.
- (6) Beperken van de financiële risico's voor gemeenten.
- (7) Het laten beklijven van bepaalde uitgaven.
- (8) Evenwicht in de algemene uitkering behouden.
- (9) Een vliegwieleffect genereren.
- (10) Zuiver houden van 'kostenoriëntatie' als uitgangspunt voor de verdeling van de algemene uitkering.

Bij deze zes aanvullende motieven dient men zich te bedenken dat enkele motieven sterk verwant zijn, bijvoorbeeld (5) en (9). Motief (10) is nauwelijks meer dan een andere omschrijving van motief (4).

- 17 1. Specifieke uitkeringen worden geregeld bij of krachtens de wet.

Toelichting:

Artikel 17 gaat over de juridische basis voor specifieke uitkeringen. De hoofdregel staat in lid 1: een specifieke uitkering wordt geregeld bij wet of bij algemene maatregel van bestuur. De

⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 1995 - 1996, 24.552, nr. 3, blz. 67 - 68.

⁷ A.J.W.M. Verhagen, *COELO-overzicht specifieke uitkeringen 1999*, Coelo-rapport 2000-1, Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden, Rijksuniversiteit Groningen, februari 2000.

bedoeling is door een wettelijke basis de gemeenten de hoogst mogelijke zekerheid te bieden door een parlementaire goedkeuring van specifieke uitkeringen te verplichten.

In lid 2, 3 en 5 staan de uitzonderingsmogelijkheden.

2. Het eerste lid is niet van toepassing in de gevallen, bedoeld in artikel 4:23, derde lid, van de Algemene wet bestuursrecht, met dien verstande dat in de gevallen, bedoeld in artikel 4:23, derde lid, onderdeel a, van de Algemene wet bestuursrecht de specifieke uitkering wordt geregeld bij ministeriële regeling.

Toelichting:

Het kabinet motiveerde in de Memorie van Toelichting artikel 17, lid 2, als: «Dit lid dient om spanningen bij de samenloop van de Fvw en de Algemene wet bestuursrecht te vermijden». Artikel 4:23, lid 1 en 3, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is een onderdeel van titel 4.2 van de Awb over subsidies.

Zoals gesteld bevatten lid 2, 3 en 5 van artikel 17 Fvw de uitzonderingsmogelijkheden van de hoofdregel van lid 1. Er blijken zeven uitzonderingsmogelijkheden te bestaan, te weten:

1. spoedeisende specifieke uitkeringen;
2. rechtstreekse specifieke uitkeringen van 'Europa';
3. de begroting vermeldt de subsidie-ontvanger en het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld;
4. incidentele gevallen, mits voor ten hoogste vier jaar;
5. tijdelijke specifieke uitkeringen;
6. eenmalige specifieke uitkeringen aan alle gemeenten of een categorie van gemeenten;
7. eenmalige specifieke uitkeringen aan één of enkele gemeenten.

De eerste uitzonderingsmogelijkheid (artikel 17, lid 2, Fvw juncto artikel 4:23, lid 3, onder a, Awb) is dat spoedeisende specifieke uitkeringen kunnen volstaan met een ministeriële regeling. Spoedeisende specifieke uitkeringen zijn daarbij gedefinieerd als specifieke uitkeringen die in afwachting van de totstandkoming van een wettelijk voorschrift, geldig zijn gedurende ten hoogste een jaar of totdat een binnen dat jaar bij de Staten-Generaal ingediend wetsvoorstel is verworpen of tot wet is verheven en in werking is getreden.

De tweede uitzonderingsmogelijkheid (artikel 17, lid 2, Fvw juncto artikel 4:23, lid 3, onder b, Awb) is dat uitkeringen die op grond van een door de Raad van de Europese Unie, het Europees Parlement en de Raad gezamenlijk of de Commissie van de Europese Gemeenschappen vastgesteld programma rechtstreeks aan de gemeenten worden verstrekt, dat wil zeggen zonder tussenkomst van het Rijk, geen regeling van het Rijk behoeven.

De derde uitzonderingsmogelijkheid (artikel 17, lid 2, Fvw juncto artikel 4:23, lid 3, onder c, Awb) is dat de begroting de subsidie-ontvanger en het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, vermeldt.

De vierde uitzonderingsmogelijkheid (artikel 17, lid 2, Fvw juncto artikel 4:23, lid 3, onder d, Awb) is dat in incidentele gevallen ook specifieke uitkeringen kunnen worden verstrekt, mits dat voor ten hoogste vier jaren is.

De drie andere uitzonderingsmogelijkheden staan in lid 3 en 5.

3. Tijdelijke specifieke uitkeringen kunnen worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur. Krachtens de maatregel kan de verdeling van de uitkering nader worden bepaald.

Toelichting:

De vijfde uitzonderingsmogelijkheid is dat tijdelijke specifieke uitkeringen kunnen worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur.

4. Een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in het tweede lid vervalt vier jaren nadat hij in werking is getreden, tenzij voor dat tijdstip een voorstel van wet bij de Staten-Generaal is ingediend waarbij de specifieke uitkering wordt geregeld.

5. Eenmalige specifieke uitkeringen kunnen worden geregeld bij ministeriële regeling.

Toelichting

De zesde uitzonderingsmogelijkheid is dat eenmalige specifieke uitkeringen aan alle gemeenten of een categorie van gemeenten kunnen worden geregeld bij ministeriële regeling. Eenmalige specifieke uitkeringen zijn uitkeringen waarbij het Rijk slechts in

één jaar verplichtingen aangaat⁸; de kasstromen kunnen meerdere jaren beslaan.

De zevende uitzonderingsmogelijkheid is dat eenmalige specifieke uitkeringen aan één of enkele gemeenten kunnen worden geregeld zonder regeling⁹.

De huidige wetstekst van lid 3 tot en met 5 geldt met ingang van 1998. In 1997 luidde de bepaling slechts: «Eenmalige of spoedeisende specifieke uitkeringen kunnen bij ministeriële regeling worden geregeld». Dat lichte het Rijk als volgt toe¹⁰: «Er wordt een onderscheid gemaakt tussen specifieke uitkeringen in het algemeen, tijdelijke specifieke uitkeringen en eenmalige of spoedeisende specifieke uitkeringen. De procedure van instelling is gekoppeld aan het karakter van de specifieke uitkering». Bij de parlementaire behandeling van de Fvw is steeds gesproken over ‘eenmalige en spoedeisende’ specifieke uitkeringen, en nooit alleen over ‘eenmalige’ specifieke uitkeringen.

Bij de Aanpassingswet Algemene wet bestuursrecht¹¹ zijn de eenmalige en de spoedeisende specifieke uitkeringen van elkaar gescheiden. Het kabinet motiveerde dat met de volgende toelichting: «Eenmalige specifieke uitkeringen kunnen bij ministeriële regeling al dan niet krachtens de wet worden geregeld (vijfde lid). Voor spoedeisende specifieke uitkeringen is aangesloten bij de regeling van artikel 4:23, derde lid, onderdeel a, Awb, met dien verstande dat in afwachting van een wettelijke basis altijd een ministeriële regeling is vereist».

18 Omtrent een voorstel tot regeling van een specifieke uitkering vindt tijdig overleg plaats met Onze Ministers.

Toelichting

⁸ Beheerscommissie gegevensbestand specifieke uitkeringen, *Overzicht Specifieke Uitkeringen 1999*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Ministerie van Financiën, Den Haag, oktober 1998, blz. 16.

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1995 - 1996, *Financiële-verhoudingswet*, 24.552, nr. 3.

¹⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 1995 - 1996, 24.552, nr. 3, blz. 68.

¹¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1996 - 1997, *Aanpassingswet derde tranche Awb II*, 25.464, nr. 3, blz. 4; *Aanpassingswet derde tranche Awb II* (Stb 1997, 580).

Met 'Onze Ministers' wordt bedoeld: de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Financiën¹².

Het kabinet lichtte dit artikel als volgt toe¹³: «Aangezien ons uitgangspunt blijft dat gemeenten hun taken in eerste instantie via algemene middelen dienen te bekostigen, dient bekostiging via eigen inkomsten of via de algemene uitkering als eerste te worden onderzocht. Indien een specifieke uitkering toch noodzakelijk blijkt, is tijdig overleg met de fondsbeheerders vereist. In dat overleg zal allereerst een toetsing moeten plaatsvinden van de noodzaak van de specifieke uitkering als bekostigingswijze. Verder kan een mogelijke samenloop met andere specifieke uitkeringen worden gesignaleerd waardoor overlappingsen kunnen worden verminderd en liefst voorkomen. In het overleg zal ook de vormgeving van de specifieke uitkering nader worden bezien, opdat de uitvoering van de regeling zo min mogelijk bureaucratielasten meebrengt. De plicht tot tijdig overleg dient niet alleen te gelden voor invoering van een nieuwe specifieke uitkering, maar ook bij wijziging van een bestaande. De term 'voorstel' voorziet in beide situaties.»

19 De artikelen 117, eerste lid, van de Provinciewet en 119, eerste lid, van de Gemeentewet zijn niet van toepassing op de regeling van de informatievoorziening ten aanzien van een specifieke uitkering als bedoeld in artikel 17, derde en vijfde lid.

Toelichting

Het kabinet lichtte dit artikel als volgt toe¹⁴: «Dit artikel is noodzakelijk, omdat de (Provinciewet in artikel 117, eerste lid, en de - jv) Gemeentewet in artikel 119, eerste lid, voorschrijft dat de plicht tot het verstrekken van systematische informatie door gemeenten aan het Rijk op de wet of krachtens de wet op een algemene maatregel van bestuur gebaseerd dient te zijn. In artikel 17 van dit wetsvoorstel is neergelegd dat tijdelijke, eenmalige of spoedeisende uitkeringen niet bij of krachtens de

¹² Fvw, artikel 1, onder a.

¹³ Tweede Kamer, vergaderjaar 1995 - 1996, 24.552, nr. 3, blz. 68.

¹⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 1995 - 1996, 24.552, nr. 3, blz. 68.

wet behoeven te worden ingesteld, maar dat daarvoor een algemene maatregel van bestuur voldoende is. Voor informatievragen in het verband van deze laatste categorieën uitkeringen kan dus de verplichting van (artikel 117, eerste lid, van de Provinciewet en - jv) artikel 119, eerste lid, van de Gemeentewet niet gelden.»

Met andere woorden: De verplichting van artikel 117 Provinciewet en artikel 119 Gemeentewet zou gelden. Om hem niet te laten gelden, is deze bepaling opgenomen.

20 Onze Ministers publiceren jaarlijks voor 1 oktober een overzicht van de specifieke uitkeringen.

Toelichting

Deze verplichting wordt nagekomen door middel van het jaarlijkse *Overzicht Specifieke Uitkeringen* van de Beheerscommissie gegevensbestand specifieke uitkeringen.

De Raad van State¹⁵ constateerde dat, gelet op het feit dat het gemeentefonds een begrotingsfonds is, het in de rede ligt dat dit overzicht beschikbaar moet zijn voor het begrotingsdebat over de financiën van de gemeenten in de Tweede Kamer. Het artikel bevat echter geen bepaling waarin wordt aangegeven welke gegevens in dit overzicht moeten worden opgenomen. Voor het inzicht in en de vergelijkbaarheid van de gegevens in dit overzicht is het echter wenselijk dat een afstemming van gegevens plaatsvindt. Het kabinet reageerde hierop dat het Overzicht Specifieke Uitkeringen al sinds 1984 een vast model hanteert. Daarmee zijn inzicht en vergelijkbaarheid gewaarborgd. Tenslotte voegde het kabinet als argument toe: «Mochten in de toekomst alsnog (nieuwe) regels noodzakelijk zijn, dan biedt artikel 22 hiervoor de basis.» Artikel 22 bepaalt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere regels kunnen worden gesteld omtrent: a de toepassing van de begrippen die de Fvw hanteert; b de procedure tot vaststelling en verstrekking van algemene en specifieke uitkeringen; c het verzamelen en vaststellen van gegevens ten behoeve van uitkeringen; d het doen van mededelingen en het verschaffen van inlichtingen in verband met de vaststelling en verstrekking van uitkeringen.

¹⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 1996 - 1997, 24.552, nr. B, blz. 5 - 6.

21 De artikelen 16 en 18 tot en met 20 zijn van overeenkomstige toepassing op uitkering uit 's Rijks kas aan derden, ter bekostiging van activiteiten van die derden, waarbij de verstrekking afhankelijk is van de verstrekking van een uitkering door provincies of gemeenten aan die derden.

Toelichting

Het kabinet lichtte dit artikel als volgt toe¹⁶: «Al datgene wat in de artikelen 16 tot en met 20 is vastgelegd voor specifieke uitkeringen dient eveneens van toepassing te zijn op (...) voor de in het artikel omschreven koppelsubsidies. Dit artikel regelt deze verplichtingen.

¹⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 1996 - 1997, 24.552, nr. 3, blz. 68 - 69.

3. Adviezen en onderzoeken over deze wetstekst

Zoals in de inleiding gesteld, zijn er tien problemen te signaleren bij de huidige wettelijke bepalingen inzake specifieke uitkeringen. Sommige van die problemen leiden tot moeilijkheden in de praktijk; andere problemen zijn wat meer academisch van aard.

Acht daarvan blijken uit enkele adviezen en onderzoeken over specifieke uitkeringen die het afgelopen jaar zijn gepubliceerd¹⁷. Deze publicaties hangen overigens nauw met elkaar samen. In volgorde van het betrokken artikelnummer uit de Fvw betreft dat:

1. De definitie van het begrip ‘specifieke uitkering’ (artikel 16 lid 1) is niet eenduidig. De definitie wordt verschillend geïnterpreteerd.
2. Er bestaat geen duidelijkheid over de afbakening van afzonderlijke specifieke uitkeringen (artikel 16 lid 1, in relatie tot artikel 20). Dat leidt tot onduidelijkheid over het juiste aantal specifieke uitkeringen.
3. De motieven voor bestaande en nieuw voorgestelde specifieke uitkeringen sluiten niet aan bij die uit de Fvw (toelichting bij artikel 16, lid 2).
4. Onduidelijk is of alle specifieke uitkeringen de juiste juridische basis hebben in overeenstemming met het bepaalde in artikel 17.
5. Bij enkele ministeries bestaan kaderwetten¹⁸ die een wettelijke basis aan specifieke uitkeringen (en aan subsidies) geven. Hiermee wordt de bedoeling van artikel 17 lid 1 van de Fvw ontdoken.
6. Het in artikel 18 voorgeschreven overleg tussen vakministers en de beheerders van het gemeentefonds wordt vaak niet gevoerd.

¹⁷ A.J.W.M. Verhagen, *Coelo-overzicht specifieke uitkeringen 1999*, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor onderzoek van de Economie van Lagere Overheden, Coelo-rapport 2000 - 1, februari 2000; A.J.W.M. Verhagen, “De financiële verhouding is ondoorzichtig”, in: *Openbare Uitgaven*, augustus 2000, blz. 173 - 184; Raad voor de financiële verhoudingen, *Specifiek verantwoord, verantwoord specifiek*, advies over specifieke uitkeringen, december 2000, kenmerk Rfv 2000/ U100682.

¹⁸ Het gaat om: *Wet Justitie-subsidies* (Stb 1996, 334); *Kaderwet SZW-subsidies* (Stb 1997, 285); *Kaderwet EZ-subsidies* (Stb 1997, 638); *Kaderwet LNV-subsidies* (Stb 1997, 710); *Kaderwet subsidies Verkeer en Waterstaat* (Stb 1997, 724); *Kaderwet volksgezondheidssubsidies* (Stb 1998, 178); en *Kaderwet subsidies Ministerie van Buitenlandse Zaken* (Stb 1998, 739).

7. De wettelijke bepalingen omtrent het overzicht van de specifieke uitkeringen (artikel 20) garanderen niet de volledigheid van dat overzicht.
8. Koppeluiteringen (artikel 21) komen weinig voor en worden in de praktijk niet beschouwd als specifieke uitkeringen.

Overigens gaan de genoemde adviezen en onderzoeken ook in op andere aspecten van specifieke uitkeringen. Die hebben echter geen relatie met de wetstekst.

Daarnaast zijn twee nieuwe problemen te signaleren, te weten:

9. Niet bepaald is wanneer een specifieke uitkering 'tijdelijk' is (artikel 17, lid 3) en wanneer 'eenmalig' (artikel 17, lid 5). Zo noemt minister Vermeend van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de specifieke uitkering 'Bevordering uitstroom ex-banenpoolers'¹⁹, die loopt van 1 januari 2001 tot 2 juli 2003, eenmalig. Hetzelfde doet minister Hermans van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen met de specifieke uitkering 'Regeling pilots loopbaanadviseurs'²⁰, die uitkeringen regelt voor 2001 en 2002.
10. Artikel 17 lid 2 van de Fvw voldoet niet aan de eisen van eenvoud en begrijpelijkheid.

¹⁹ "Regeling Bevordering uitstroom ex-banenpoolers", in: *Staatscourant*, 21 december 2000, nr. 248.

²⁰ "Regeling pilots loopbaanadviseurs", in *Staatscourant*, 27 december 2000, nr. 250.

4. Voorstel voor een nieuwe tekst van hoofdstuk 3 van de Fvw

De problemen die in paragraaf 3 zijn geconstateerd met hoofdstuk 3 van de Fvw, kunnen worden opgelost met het volgende voorstel.

- 16 1. Specifieke uitkeringen zijn uitkeringen van het Rijk aan een of meer gemeenten en/of provincies voor de bekostiging van nader aangeduide activiteiten, niet zijnde:
- een algemene uitkering uit het gemeentefonds of het provinciefonds;
 - een schadevergoedingsregeling;
 - een uitkering waarbij hetzij het Rijk, hetzij de gemeente respectievelijk de provincie niet als overheid optreedt;
 - een prijs;
 - een uitkering in natura;
 - een betaling van bedragen die gemeenten respectievelijk provincies eerder hebben voorgefinancierd.

Toelichting

Aangezien in de volgende artikelen diverse voorschriften over de omgang met specifieke uitkeringen worden gegeven, is het nodig in de wet eenduidig aan te geven wat onder specifieke uitkeringen wordt verstaan. Bovenstaande definitie²¹ verschaft die duidelijkheid. Probleem 1 is daarmee opgelost.

De Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) stelt de volgende definitie voor: «Een uitkering van het Rijk aan mede-overheden ter bekostiging van nader aangeduide publieke activiteiten». Uit de vergelijking met de voorgestelde definitie blijkt dat de definitie van de Rfv een ruimere interpretatie van het begrip 'specifieke uitkering' mogelijk maakt, en dat de definitie van de Rfv daarmee minder eenduidig is.

2. Een uitkering volgens het eerste lid geldt als een afzonderlijke specifieke uitkering indien de ontvanger over de besteding van de uitkering vooraf of achteraf apart verantwoording dient af te leggen,

²¹ A.J.W.M. Verhagen, *Criteria voor de verdeling van specifieke uitkeringen*, Samsom, Alphen aan den Rijn, maart 2001, blz. 36.

hetzij in de vorm van financiële verantwoording, hetzij in de vorm van geleverde prestaties.

Toelichting

Met deze duidelijke afbakening wordt probleem 2 opgelost. De afbakening sluit nauw aan bij die van de Raad voor de financiële verhoudingen. De raad stelt de verantwoording centraal, en niet de herkomst binnen de rijksbegroting, de achterliggende regelgeving, de betalingen, de verdeling of de voorwaarden om voor toekenning in aanmerking te komen.

3. Specifieke uitkeringen worden slechts verstrekt als bekostiging met eigen middelen of via de algemene uitkering uit het gemeentefonds of provinciefonds niet mogelijk is.

Toelichting

Hiermee wordt de theoretische voorkeursvolgorde van de financiële verhouding explicieter in de wet opgenomen. Die luidt: 1. Eigen middelen 2. Algemene uitkering uit het gemeentefonds (Provinciefonds) 3. Specifieke uitkeringen. Deze voorkeursvolgorde staat nu slechts in de Memorie van Toelichting bij de FVW'84.

De terminologie "als bekostiging met eigen middelen of via de algemene uitkering uit het gemeentefonds niet mogelijk is" promoveert daarmee als het ware van de memorie van toelichting naar de wet zelf. Deze passage dient te worden gelezen als: "als bekostiging met eigen middelen of via de algemene uitkering uit het gemeentefonds (provinciefonds) niet mogelijk is zonder onacceptabele verschillen in de voorzieningencapaciteit te veroorzaken." Immers, omdat de OZB geen maximum kent, is in theorie alles met de eigen middelen te bekostigen. 'Onacceptabele verschillen' dient daarbij te worden gezien in het kader van het streven naar het derde aspiratieniveau.

Net zoals nu het geval is, kan bij dit lid in de Memorie van Toelichting van een voorstel tot wijziging van de Fvw daarbij duidelijk worden gemaakt in welke situaties bekostiging met eigen middelen of via de algemene uitkering uit het gemeentefonds niet mogelijk is, en dus een specifieke uitkering verstrekt kan worden. Het derde probleem dat in paragraaf 3 werd signaleerd, kan daarmee worden verholpen. Van elk mogelijk motief (genoemd in paragraaf 2, in de toelichting bij artikel 16,

lid 2) dient opnieuw te worden bekeken of het argument voldoende zwaarwegend is voor een specifieke uitkering.

- 17 1. Specifieke uitkeringen worden geregeld bij of krachtens de wet.

Toelichting

De hoofdregel voor de juridische basis van specifieke uitkeringen blijft ongewijzigd.

2. (vervalt)

Toelichting

Lid 2 voldeed niet aan de eisen van begrijpbaarheid en eenvoud, zoals in probleem 10 werd aangegeven. Zoals in paragraaf 2 werd aangegeven, zijn er zeven uitzonderingen mogelijk op de hoofdregel dat specifieke uitkeringen worden geregeld bij of krachtens de wet. In lid 3 tot en met 5 zullen vier daarvan worden overgenomen.

De andere drie uitzonderingen zijn overbodig. Rechtstreekse uitkeringen van 'Europa' aan gemeenten vallen niet onder de definitie van specifieke uitkeringen. Specifieke uitkeringen waarbij de begroting de ontvanger en het maximale bedrag vermeldt zijn veelal eenmalig. Een algemene uitzondering voor 'incidentele gevallen, mits voor ten hoogste vier jaar' is ongewenst omdat het te gevoelig is voor oneigenlijk gebruik.

3. Specifieke uitkeringen waarvan zowel de verplichtingen als de uitgaven maximaal vier jaar zijn, kunnen worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur.

Toelichting

Het begrip 'tijdelijke specifieke uitkering' wordt hier gedefinieerd. Daarmee wordt probleem 9 opgelost. Tijdelijke specifieke uitkeringen vormen een uitzondering op de hoofdregel van regeling bij of krachtens de wet. Aangezien het parlement betrokken is bij de totstandkoming van algemene maatregelen van bestuur, is er geen bezwaar tegen als deze uitzondering op de hoofdregel vrij ruim wordt toegepast.

4. Specifieke uitkeringen aan alle gemeenten of een categorie van gemeenten waarvan zowel de verplichtingen als de uitgaven maximaal een jaar zijn, kunnen worden geregeld bij ministeriële regeling.

Toelichting

Het begrip 'eenmalige specifieke uitkering' wordt hier gedefinieerd.

De huidige omschrijving van 'eenmalige specifieke uitkering' luidt²² «Eenmalige specifieke uitkeringen zijn uitkeringen die eenmalig worden verstrekt aan alle gemeenten of een categorie van gemeenten.

Spoeðeisende specifieke uitkeringen, dat zijn specifieke uitkeringen die, in afwachting van de totstandkoming van een wettelijk voorschrift, gelden gedurende ten hoogste een jaar of totdat een binnen dat jaar ingediend wetsvoorstel is verworpen of tot wet is verheven en in werking is getreden, zijn altijd eenmalig. Ook hiervoor geldt dus dat zij kunnen worden geregeld bij ministeriële regeling.

Dit voorstel betekent dat zowel voor uitkeringen waarvan de verplichtingen in één jaar worden aangegaan maar die bij het Rijk meerdere jaren tot kasverplichtingen leiden, als voor uitkeringen met verplichtingen die in meerdere jaren worden opgebouwd en die uiteindelijk in één jaar worden uitbetaald, een ministeriële regeling niet meer volstaat.

5. In afwijking van het vierde lid is voor specifieke uitkeringen waarvan zowel de verplichtingen als de uitgaven maximaal een jaar zijn en die worden verstrekt aan slechts één of enkele gemeenten, geen regeling vereist.

Toelichting

Dit is een codificatie van hetgeen ingevolge artikel 17 lid 2, juncto artikel 4:23, derde lid, onder d, van de Ab ook nu reeds het geval is. Het is omwille van de duidelijkheid wenselijk alle regelgeving inzake de verplichte juridische basis van specifieke uitkeringen in de Fvw te plaatsen.

²² Tweede Kamer, vergaderjaar 1996 - 1997, *Aanpassingswet derde tranche Awb II*, 25.464, nr. 3, blz. 4 - 5.

6. De minister wie het aangaat draagt zorg voor publicatie in de Staatscourant van de specifieke uitkeringen als genoemd in artikel 4 en 5.

Toelichting

Deze publicatieplicht moet een bijdrage leveren aan het volledig maken van het overzicht van specifieke uitkeringen (probleem 7) en zo bijdragen aan de transparantie van de financiële verhouding. Het gereede moment voor publicatie is zo spoedig mogelijk na het besluit daartoe.

18 1. Omtrent een voorstel tot regeling van een specifieke uitkering vindt tijdig overleg plaats met Onze Ministers.

Toelichting

Dit is de huidige tekst van artikel 18.

2. Bij algemene maatregel van bestuur wordt nader vorm gegeven aan de inhoud en vormgeving van het overleg als bedoeld in het eerste lid.

Toelichting

De Rfv constateert dat dit overleg vaak niet wordt gevoerd (probleem 6). Dat kan verhinderd worden door de inhoud en vormgeving van het overleg nader vast te leggen.

Het overleg moet de basis leggen voor een evenwicht tussen enerzijds de verstrekking van de specifieke uitkering en anderzijds de voorwaarden van de uitkering, waaronder de informatieplicht. De ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Financiën worden geacht in dat evenwicht de belangen van de gemeenten te waarborgen. Het verdient dan ook aanbeveling te regelen dat een minister zonder het voorgeschreven overleg geen nadere voorwaarden aan de uitkering kan opleggen, en dus ook geen informatieplicht. Ook kan het begrip 'tijdig' nader worden omschreven. Verder verdient het aanbeveling dat uit de toelichting bij de regeling van de specifieke uitkering moet blijken dat dit overleg heeft plaatsgevonden.

Het verschil met het huidige artikel 22 is dat in artikel 22 wordt aangegeven dat nadere regels *kunnen* worden gesteld, terwijl in dit voorgestelde lid dergelijke nadere regels verplicht worden gesteld.

- 19 De artikelen 117, eerste lid, van de Provinciewet en 119, eerste lid, van de Gemeentewet zijn niet van toepassing op de regeling van de informatievoorziening ten aanzien van een specifieke uitkering als bedoeld in artikel 17, derde, vierde en vijfde lid.

Toelichting

Artikel 119, eerste lid, van de Gemeentewet schrijft voor dat de plicht tot het verstrekken van systematische informatie door gemeenten aan het Rijk op de wet of krachtens de wet op een algemeen maatregel van bestuur gebaseerd dient te zijn. Artikel 117, eerste lid, van de Provinciewet heeft een soortgelijke strekking.

Dit artikel wordt uitgebreid met een ontheffing voor specifieke uitkeringen waarvan zowel de verplichtingen als de uitgaven maximaal een jaar zijn en die worden verstrekt aan slechts één of enkele gemeenten (voorgesteld artikel 17 lid 5). Hiervoor is immers geen regeling vereist. Het is in lijn met de bedoeling van het huidige artikel 19 om ook voor deze specifieke uitkeringen de informatieplicht niet bij of krachtens een wet te regelen.

- 20 1. Onze Ministers presenteren bij de begroting van het gemeentefonds een overzicht van alle specifieke uitkeringen aan de gemeenten en de gemeenschappelijke regelingen van het lopende begrotingsjaar en het eerstvolgende begrotingsjaar.

Toelichting

Ten opzichte van het huidige artikel 20 zijn hier enkele wijzigingen aangebracht. Ten eerste dient het overzicht gepresenteerd te worden op de derde dinsdag van september in plaats van 'vóór 1 oktober'. Het tijdsverschil is dermate klein, dat integratie de compleetheid ten goede komt.

Ten tweede dient het overzicht een onderdeel te vormen van de begroting van het gemeentefonds in plaats van een aparte uitgave te vormen. Dit sluit aan bij de plannen van de minister van BZK over de transparantie van de financiële verhouding en heeft de instemming van de Rfv. Het opnemen in de begroting van het gemeentefonds impliceert dat de minister van BZK (en van Financiën) zich niet meer kan verschuilen achter de vakministers inzake de compleetheid van het overzicht. Hij zal (zij zullen) immers door het Parlement op 'zijn' ('hun') begrotingen kunnen

worden aangesproken. Ook dat draagt bij aan een oplossing van probleem 7.

Ten derde wordt geëxpliciteerd dat het overzicht zowel het lopende begrotingsjaar als het eerstvolgende begrotingsjaar moet omvatten. Dit sluit aan bij de huidige praktijk.

2. Onze Ministers presenteren bij de begroting van het Provinciefonds een overzicht van alle specifieke uitkeringen aan de provincies en de kaderwetgebieden van het lopende begrotingsjaar en het eerstvolgende begrotingsjaar.

Toelichting

Zie de toelichting bij het voorgestelde artikel 20, lid 1. Voorgesteld wordt dus om bij de begroting van het gemeentefonds de specifieke uitkeringen aan gemeenten en gemeenschappelijke regelingen te publiceren en bij de begroting van het Provinciefonds de specifieke uitkeringen aan provincies en kaderwetgebieden.

3. Bij algemene maatregel van bestuur wordt nader vorm gegeven aan de inhoud van het overzicht als bedoeld in het eerste lid.

Toelichting

Het huidige overzicht is nu nog vormvrij, zoals de Raad van State al constateerde. Waar gemeenten en provincies bij specifieke uitkering over het algemeen een nauwkeurig omschreven prestatie- en/of verantwoordingsplicht hebben, veelal op straffe van gehele of gedeeltelijke terugvordering van de verstrekte bedragen, past het om ook de inhoud van het overzicht nader vast te leggen.

In ieder geval zou kunnen worden vastgelegd dat ook het overzicht van het lopende jaar geactualiseerd dient te worden. Dat is nu niet het geval.

Het verschil met het huidige artikel 22 is dat in artikel 22 wordt aangegeven dat nadere regels *kunnen* worden gesteld, terwijl in dit voorgestelde lid dergelijke nadere regels verplicht worden gesteld. Er komt dus een minimum voor de nadere regels.

Artikel 21 vervalt.

Toelichting

Zogenaamde 'koppelluitkeringen' worden voortaan niet meer beschouwd als specifieke uitkeringen. Dit sluit aan bij de eerdere voorstellen hiertoe. Probleem 8 wordt hiermee opgelost.

5. Voorstel voor wijziging van enkele kaderwetten

Een wet biedt de provincies en gemeenten de grootst mogelijke zekerheid over de voorwaarden van de uitkering en duidelijkheid over de naleving daarvan. Het is in strijd met de geest van artikel 17 lid 1 van de Financiële-verhoudingswet om met een kaderwet een algehele wettelijke basis te verstrekken aan specifieke uitkeringen (zie probleem 5). Een kaderwet kan de parlementaire besluitvorming over specifieke uitkeringen verhinderen en maatwerk bij de uitkering belemmeren. Er zijn zeven kaderwetten in dit kader, te weten (in chronologische volgorde):

- de wet Justitie-subsidies;
- de kaderwet SZW-subsidies;
- de kaderwet EZ-subsidies;
- de kaderwet LNV-subsidies;
- de kaderwet subsidies Verkeer en Waterstaat;
- de kaderwet volksgezondheidssubsidies;
- de kaderwet subsidies Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De Raad voor de financiële verhoudingen acht de kaderwetten die verschillende ministeries hanteren voor het doen van specifieke uitkeringen, zeker waar het gaat om uitkeringen met een permanent karakter, ongewenst. Aangezien voor tijdelijke en eenmalige specifieke uitkeringen geen wettelijke basis nodig is, kan het advies van de Rfv worden opgevolgd door de kaderwetten expliciet niet van toepassing te verklaren op specifieke uitkeringen. Voor de zeven kaderwetten is dat te regelen met de volgende voorstellen:

Aan de *Wet Justitie-subsidies* (Stb 1996, 334) wordt toegevoegd:

artikel 1A:

Deze wet is niet van toepassing op specifieke uitkeringen als bedoeld in hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet.

De *Kaderwet SZW-subsidies* (Stb 1997, 285) wordt als volgt gewijzigd:

1. Onder vernummering van artikel 1 tot artikel 1 lid 1 wordt toegevoegd:

artikel 1, lid 2:

Deze wet is niet van toepassing op specifieke uitkeringen als bedoeld in hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet.

2. In artikel 3, lid 1, wordt 'Onverminderd hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet kunnen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur of bij regeling van Onze Minister terzake van de verstrekking van subsidies regels worden gesteld' vervangen door: 'Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur of bij regeling van Onze Minister terzake van de verstrekking van subsidies kunnen regels worden gesteld'.

Aan de *Kaderwet EZ-subsidies* (Stb 1997, 638) wordt toegevoegd:

artikel 1A:

Deze wet is niet van toepassing op specifieke uitkeringen als bedoeld in hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet.

De *Kaderwet LNV-subsidies* (Stb 1997, 710) wordt als volgt gewijzigd:

1. onder vernummering van artikel 1 tot artikel 1 lid 1 wordt toegevoegd:

artikel 1, lid 2:

Deze wet is niet van toepassing op specifieke uitkeringen als bedoeld in hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet.

2. In artikel 4, lid 1, wordt 'Onverminderd hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet kunnen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur of bij ministeriële regeling de activiteiten waarvoor subsidie kan worden verstrekt, nader worden bepaald' vervangen door: 'Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur of bij ministeriële regeling kunnen de activiteiten waarvoor subsidie kan worden verstrekt nader worden bepaald'.

Aan de *Kaderwet subsidies Verkeer en Waterstaat* (Stb 1997, 724) wordt toegevoegd:

artikel 1A:

Deze wet is niet van toepassing op specifieke uitkeringen als bedoeld in hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet.

De *Kaderwet volksgezondheidssubsidies* (Stb 1998, 178) wordt als volgt gewijzigd:

1. Onder vernummering van artikel 1 tot artikel 1 lid 1 wordt toegevoegd:

artikel 1, lid 2:

Deze wet is niet van toepassing op specifieke uitkeringen als bedoeld in hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet.

2. In artikel 3, lid 1, wordt 'Onverminderd hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet kunnen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur of bij regeling van Onze Minister de activiteiten waarvoor subsidie kan worden verstrekt nader worden bepaald' vervangen door: 'Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur of bij regeling van Onze Minister kunnen de activiteiten waarvoor subsidie kan worden verstrekt nader worden bepaald'.

Aan de *Kaderwet subsidies Ministerie van Buitenlandse Zaken* (Stb 1998, 739) wordt toegevoegd:

artikel 1A:

Deze wet is niet van toepassing op specifieke uitkeringen als bedoeld in hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet.

6. De geconstateerde problemen opgelost

De vraag die na dit voorstel resteert, is of alle tien geconstateerde problemen uit paragraaf 3 opgelost zijn.

Probleem 1: «De definitie van het begrip ‘specifieke uitkering’ (artikel 16 lid 1) is niet eenduidig». Dit probleem wordt opgelost in het voorgestelde artikel 16 lid 1.

Probleem 2: «Er bestaat geen duidelijkheid over de afbakening van afzonderlijke specifieke uitkeringen (artikel 16 lid 1, in relatie tot artikel 20)». Dit probleem wordt opgelost in het voorgestelde artikel 16 lid 2.

Probleem 3: «De motieven voor bestaande en nieuw voorgestelde specifieke uitkeringen sluiten niet aan bij die uit de Fvw (toelichting bij artikel 16, lid 2)». Dit probleem wordt opgelost in het voorgestelde artikel 16 lid 3.

Probleem 4: «Onduidelijk is of alle specifieke uitkeringen de juiste juridische basis hebben in overeenstemming met het bepaalde in artikel 17». Dit praktijkprobleem wordt niet opgelost met de voorliggende voorstellen. Wellicht dat een circulaire van de beheerders van het gemeentefonds aan de ministers een bijdrage hieraan kan leveren. Zo niet, dan is het wachten op een provincie of gemeente die beroep indient tegen een terugvordering op basis van een regeling die niet onvoldoende juridische basis heeft, met als argument dat een hogere regeling (de Provinciewet, artikel 117, eerste lid, of de Gemeentewet, artikel 119, eerste lid) voorgaat op een lagere regeling.

Probleem 5: «Bij enkele ministeries bestaan Kaderwetten, die een wettelijke basis aan specifieke uitkeringen (en aan subsidies) geven. Hiermee wordt de bedoeling van artikel 17 lid 1 van de Fvw ontdoken». Dit probleem wordt opgelost met de artikelen II tot en met VII.

Probleem 6: «Het voorgeschreven overleg van artikel 18 wordt vaak niet gevoerd». Dit probleem wordt opgelost met het voorgestelde artikel 18, lid 2. Vooral een regeling dat een minister zonder het voorgeschreven overleg geen nadere voorwaarden aan de uitkering kan opleggen, en dus ook geen informatieplicht, kan bijdragen aan de oplossing van het geconstateerde probleem. Een pro-actievere houding van het ministerie van Binnenlandse

Zaken en Koninkrijksrelaties is te verwachten door het opnemen in de begroting.

Probleem 7: «Het overzicht van de specifieke uitkeringen (artikel 20) is niet volledig». Dit probleem wordt gedeeltelijk opgelost door het voorgestelde artikel 20, lid 1 en 2. Het opnemen in de begroting van het provincie- en gemeentefonds impliceert dat de minister van BZK (en van Financiën) zich niet meer kan verschuilen achter de vakministers inzake de compleetheid van het overzicht. Verder zal vooral het feit dat specifieke uitkeringen sinds een jaar weer volop in de aandacht staan, een bijdrage leveren aan de compleetheid van het overzicht. Ten derde zal ook het Plan van aanpak Transparantie leiden tot een completer overzicht.

Probleem 8: «Koppeluitkeringen (artikel 21) komen weinig voor en worden in de praktijk niet beschouwd als specifieke uitkeringen». Dit probleem wordt opgelost met het voorstel om artikel 21 te laten vervallen.

Probleem 9: «Onduidelijk is wanneer een specifieke uitkering 'tijdelijk' is (artikel 17, lid 3) en wanneer 'eenmalig' (artikel 17, lid 5)». Dit probleem wordt opgelost met de voorgestelde lid 3, 4 en 5 van artikel 17.

Probleem 10: «Artikel 17 lid 2 van de Fvw is onbegrijpelijk». Artikel 17 lid 2 is vervallen. De inhoud is gedeeltelijk verwerkt in de (nieuwe) leden 3 tot en met 5.

De conclusie luidt dan ook dat de geconstateerde problemen alle, op enkele praktijkproblemen na, kunnen worden opgelost met de voorgestelde wetswijziging.

Verder verkrijgbaar in de reeks COELO-rapporten:

- 94-1 M.A. Allers, C.A. de Kam, *Advies over de kostentoedeling van waterschappen*, 1994.
- 95-1 M.A. Allers, C.G.M. Sterks, *Naar een geïntegreerd stelsel voor gesubsidieerde arbeid? Evaluatie van de voorstellen van de commissie Houben*, 1995.
- 95-2 M.A. Allers, *Inkomenseffecten van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid*, 1995.
- 96-1 C.G.M. Sterks, M.A. Allers, *Herziening van de financiële verhouding en de lokale lastendruk*, 1996.
- 96-2 M.A. Allers, *Financiële gevolgen van de verruiming van het kwijtscheldingsbeleid van de gemeente Groningen*, 1996.
- 96-3 M.A. Allers, *Profijt van de gemeentelijke overheid. De invloed van het gemeentebestuur op de koopkracht van de minima in Groningen*, 1996.
- 96-4 M.A. Allers, *De Armoedenota en het minimabeleid in de gemeente Delfzijl*, 1996.
- 96-5 C.A. de Kam, M.A. Allers, *Om de loongrens. Verkenning van gevolgen van grondslagversmalling bij de premieheffing voor de Ziekenfondswet*, 1996.
- 97-1 M.A. Allers, *Tariefdifferentiatie in de OZB en de fiscale concurrentiepositie van de gemeente Groningen*, 1997.
- 97-2 C.G.M. Sterks, *Alternatieven voor milieulegges*, 1997.
- 97-3 M.A. Allers, *Gemeentelijke woonlasten voor water- en walbewoners vergeleken*, 1997.
- 97-4 A.J.W.M. Verhagen, *Criteria aan de verdelmaatsstaven van specifieke uitkeringen*, 1997.
- 98-1 M.A. Allers, *De invloed van de burger op de gemeentelijke belastingdruk*, 1998.
- 99-1 M.A. Allers, *Gemeentelijk minimabeleid en armoedeval*, 1999.
- 99-2 M.A. Allers, *Armoedebestuur en armoedeval in Vlaardingen*, 1999.
- 00-1 A.J.W.M. Verhagen, *COELO-Overzicht specifieke uitkeringen 1999, 2000*.
- 00-2 M.A. Allers, *Armoedebestuur en armoedeval in Soest*, 2000.
- 00-3 K. Grit, *De Dynamiek van de lokale overheid. Economisering in Tilburg*, 2000.
- 00-4 M.A. Allers, A. Veenkamp, *Een woonlastenfonds voor Groningen?*, 2000.
- 00-5 M.A. Allers, *Armoedebestuur en armoedeval in Alphen aan den Rijn*, 2000.
- 00-6 M.A. Allers, *Armoedeval in Amsterdam, 2000 – 2001*, 2000.
- 00-7 M.A. Allers, *Het decentrale belastinggebied, de kwaliteit van de lokale afweging en de politieke participatie*, 2000.

Bovenstaande rapporten kunnen worden gedownload van Internet of Gemnet (zie hieronder), of besteld door overmaking van f 30 per exemplaar op giro 5528794, ten name van COELO Groningen, onder vermelding van de gewenste nummers.

Andere COELO-uitgave:

Atlas van de lokale lasten. Verschijnt jaarlijks sinds 1997.

Met SGBO:

M.A. Allers en J. den Heeten, *Armoedeval: is ontsnappen mogelijk?*, COELO/SGBO, bundel bij het gelijknamige symposium te Leeuwarden, 20 maart 2000.

Meer informatie over COELO en COELO-publicaties is beschikbaar op Gemnet en Internet:

Gemnet: **web.coelo.gemnet.nl**

Internet: **www.coelo.nl**